

Audior, Urbem adeo, dextris successibus u-
tor: 105

Domum revertor, Cassianum praedico.

XXVII

PASSIO SANCTI LAURENTII.

(Prudent. Peristeph., h. II.)

S. Laurentius martyrrium subiit Valeriano
imperante ann. 258, die 10 August.—Metrum
est idem quod hymni XVII.

Antiqua fanorum parens,
Jam Roma Christo dedita,
Laurentio victrix duce
Ritum triumphas barbarum.
Reges superbos viceras, 5
Populosque frenis presseras:

Nunc monstruosis idolis
Imponis imperi jugum.
Haec sola deerat gloria
Urbis togatae insignibus, 10
Feritate capta gentium,
Domaret ut spurcum Jovem,
Non turbulentis viribus
Cossi, Camilli aut Caesaris,
Sed martyris Laurentii 15
Non incruento proelio.
Armata pugnavit fides,
Proprii cruoris prodiga:
Nam morte mortem diruit,
Ac semet impendit sibi, 20
Fore hoc sacerdos dixerat
Jam Xystus affixus cruci,

22. Affluxus cruci. "Gesta (id est Acta
martyrum, ait quidam antiquus scriptor) "non
"habent Xystum crucifixum, sed gladio jugula-
"tum. Quia crucem suam bajulat quisquis pro
"Christo animam ponit. quamlibet Xysti pas-
"sionem vocamus crucifixionem. Jam in hoc

- Laurentium flentem videns
 Crucis sub ipso stipite.
 "Desiste discessu meo 25
 Fletum dolenter fundere:
 Praecedo, frater; tu quoque
 Post hoc sequeris triduum."
 Extrema vox episcopi
 Praenuntiatrix gloriae 30
 Nihil fefellit: nam dies
 Praedicta palmam praestitit.
 Qua voce, quantis laudibus
 Celebrabo mortis ordinem?
 Quo passionem carmine 35
 Digne retexens concinam?
 Hic primus e septemviris,
 Qui stant ad aram proximi,
 Levita sublimis gradu,
 Et ceteris praestantior, 40

—
 "sensu potest accipi quod hinc dicitur *Xystus*
 "affixus cruci; item *crucis sub ipso stipite*, id
 est imminentis passionis agone."

39. Primus diaconus S. Xysti.

- Claustris sacrorum praerat,
 Coelestis arcanum domus
 Fidis gubernas clavibus,
 Votasque dispensans opes.
 Versat fame pecuniae 45
 Praefectus Urbi regiae.
 Minister insani dactis,
 Exactor auri et sanguinis,
 Qua vi latentes eruat 50
 Nummos, operta existimans
 Talenta sub sacrariis,
 Cumulosque congestos tegi.
 Laurentium sisti jubet:
 Exquirat arcam ditibus 55
 Massis refertam, et fulgidae
 Montes monetae conditos.
 "Soletis, inquit, conqueri,
 Saevire nos justo amplius
 Cùm christiana corpora
 Pius quam cruento scindimus 60
 Abest atrocioribus
- 45. *Versat (animo).*
 61. *Abest (hinc, a me).*

Censura fervens motibus:
 Blande et quiete efflagito,
 Quod sponte obire debeas.
 Hinc esse vestris orgiis 65
 Moremque et artem proditum est;
 Hanc disciplinam foederis,
 Libent ut auro antistites.
 Argenteis scyphis ferunt,
 Fumare sacrum sanguinem, 70
 Auroque nocturnis sacris
 Astare fixos cereos.
 Tum summa cura est fratribus,
 Ut sermo testatur loquax,
 Offere fundis venditis 75
 Sestertiorum millia.
 Addicta avorum praedia
 Foedis sub auctionibus
 Successor exhaeres gemit,

70. Christianos in suis religiosis coetibus
 infantem immolare, ejusque sanguinem bibere et
 carnem edere, aiebant gentiles.

75 et sequent. Actuum IV, 34, 35.

Sanctis egens parentibus. 80
 Haec oculuntur abditis
 Ecclesiarum in angulis,
 Et summa pietas creditur
 Nudare dulces liberos.
 Deprome thesauros, malis 85
 Suadendo quos praestigiis
 Exaggeratos obtines,
 Nigrante quos claudis specu.
 Hoc poscit usus publicus,
 Hoc fiscus hoc aerarium, 90
 Ut dedita stipendiis
 Ducem jubet pecunia.
 Sic dogma vestrum est, audio.
 Suum quibusque reddito.
 En Caesar agnoscit suum 95
 Nomisma nummis inditum.
 Quod Caesaris scis, Caesari
 Da: nempe justum postulo.

80. *Sanctis*, ironice loquitur Praefectus ut
 vocabulum christianorum ipsis exprobrat. Are-
 valo.

97. Matth. XXII, 19 et sequent.

- Ni fallor, haud ullam tuus
 Signat Deus pecuniam, 100
 Nec cùm veniret, aureos
 Secum Philippos detulit:
 Praecepta sed verbis dedit,
 Inanis a marsupio.
 Implete dictorum fidem, 105
 Quam vos per orbem venditis:
 Nummos libenter reddite:
 Estote verbis divites.”
 Nil asperum Laurentius
 Refert ad ista aut turbidum; 110
 Sed ut paratus obsequi,
 Obtemperanter annuit.
 “Est dives, inquit, non nego,
 Habetque nostra ecclesia
 Opumque et auri plurimum, 115
 Nec quisquam in orbe est ditior.
 Is ipse tantum non habet
 Argenteorum aenigmatum
 Augustus arcem possidens,
 Cui nummus omnis scribitur. 120

120. Nebrissa, et alii interpretantur, ima-

- Sed nec recuso prodere
 Locupletis arcam Numinis:
 Vulgabo cuncta, et proferam
 Pretiosa quae Christus tenet.
 Unum sed orans flagito, 125
 Induciarum paululum,
 Quo fungar effeicius
 Promissionis munere,
 Dum tota digestim mihi
 Christi supellex scribitur; 130
 Nam calculanda primitus,
 Tum subnotanda est summula.”
 Laetus tumescit gaudio
 Praefectus, ac spe devorat
 Aurum, velut jam conditum 135
 Domi maneret, gestiens.
 Pepigere tempus tridui:

ginem Augusti in omni nummo scribi. Arevalo.

136. “Fortasse prae oculis habui, locum
 Ciceronis Orat. in Pissonem: *Numus interea
 mihi, Caesar, neglectis ferculis triumphalibus,
 domi manet, et manebit.*” Arevalo.

- Laudatus inde absolvitur
 Laurentius, sponsor sui,
 Et sponsor ingentis lucri. 140
 Tribus per Urbem cursitat
 Diebus: infima agmina,
 Omnesque qui poscunt stipem;
 Cogens in unum et congregans.
 Illic utriusque obtutibus 145
 Orbes cavatos praefereus
 Baculo regebat praevio
 Errore nutantem gradum.
 Et claudus infracto genu,
 Vel crure trunco semipes, 150
 Breviorve planta ex altera,
 Gressum trahebat imparem.
 Est ulcerosis artubus
 Qui tabe corrupta fluat;
 Est ejus arens dextera — 155
 Nervos in ulnam contrahat.
 Tales plateis omnibus
-
- 145 ad 148. Cacci.
 149 ad 152. Claudi

- Exquirit, assuetos tali
 Ecclesiae matris penu,
 Quos ipse promus noverat. 160
 Recenset exin singulos;
 Scribens viritim nomina,
 Longo et locatos ordine
 Astare pro templo jubet.
 Praescriptus et jam fluxerat 165
 Dies: furebat fervido
 Judex avarus spiritu,
 Promissa solvi efflagitans.
 Tum martyri: "Assistas velim,
 Coramque dispostas opes 170
 Mirere, quas noster Deus
 Praedives in sanctis habet.
 Videbis ingens atrium
 Fulgere vasis aureis,
 Et per patentis porticus 175
 Structos talentis ordines."
 It ille, nec pudet sequi.
 Ventum ad sacram januam:
 Stabant catervae pauperum,
 Inculca visu examina. 180

- Fragor rogantium tollitur:
 Praefectus horrescit stupens
 Conversus in Laurentium,
 Oculisque turbatis minax.
 Contra ille, "Quid frendens, ait, 185
 Minitaris? aut quid displicet?
 Num sordida haec, aut vilia?
 Num despuenda existimas?
 Aurum, quod ardentem sitis,
 Effossa gignunt rudera, 190
 Et de metallis squalidis
 Poenalis excudit labor.
 Torrens vel amnis turbidis
 Volvens arenis implicat,
 Quod terrulentum ac sordidum 195
 Flammis necesse est decoqui.
 Pudor per aurum solvitur,
 Violatur auro integritas,
 Pax occidit, fides perit.
 Leges et ipsae intercidunt. 200

192. Vox poenalis christianae latinitatis est.

200. Lucanus lib. III. v. 118. (*Per auri*

- Quid tu venonum gloriae
 Extollis et magni putas?
 Si quaeris aurum verius,
 Lux est, et humanum genus.
 Hic sunt alumni luminis, 205
 Quos corpus arctat debile,
 Ne per salutem viscerum
 Mens insoleseat turgida.
 Cùm membra morbus disjicit,
 Animus viget robustior: 210
 Membris vicissim fortibus
 Vis sauciatur sensuum.
 Nam sanguis in culpa n ealens
 Minus ministrat virium, 215
 Si fervor effoetus malis
 Elumbe virus contrahat.
 Si forte detur optio,

amorem) pereunt discrimine nullo Amissae
 leges.

204. "Id est, Christus, qui est lux mundi,
 et homines ab eo redempti." *Nebrissa.*

207. Id est, per bonam valetudinem.

Malim dolore asperimo
 Fragmenta membrorum pati,
 Et pulcher intus vivere. 220
 Committe formas pestium
 Et confer alternas lues,
 Carnisne morbus foedior,
 An mentis et morum ulcera?
 Nostri per artus debiles, 225
 Intus decoris integri,
 Sensum venusti innocium
 Languoris expertes gerunt.
 Vestros valentes corpore
 Interna corrumpit lepra, 230
 Errorque mancùm claudicat,
 Et caeca fraus nihil videt.
 Quemvis tuorum divitum,
 Qui veste et ore praenitent,
 Magis probabo debilem, 235
 Quam quis meorum est pauperum,
 Hunc, qui superbit serico,
 Quem currus inflatum vehit,
 Hydrops aquosus lucido

239. *Aquosus albo corpore languor*, Horatius.

Tendit veneno intrinsecus. 240
 Ast hic avarus contrahit
 Manus recurvas in volam,
 Plicans et uncis unguibus
 Laxare nervos non valet.
 Istum libido foetida 245
 Per scorta tractum publica
 Luto et cloacis inquinat,
 Et spurco perdit gurgite.
 Quid ille fervens ambitu,
 Sitimque honoris aestuans, 250
 Mersisne anhelat febribus,
 Atque igne venarum furit?
 Quisquis tacendi intemperans
 Silenda prurit prodere,
 Vexatur, et scalpit jecur, 255

241 et sequent. "Avari mancorum more curbatas manus adhibent, volam sinuatam, aduncos unguis; ita ut nervus intendere nequeant." Chamillard.

255. Olim credebatur jecur esse sedem desideriorum "jecore cupimur" aiebant.

- Scabiemque cordis sustinet.
 Quid invidorum pectorum
 Strumas retexam turgidas?
 Quid purulenta et livida
 Malignitatum vulnera? 260
- Tute ipse, qui Romam regis,
 Contemptor aeterni Dei,
 Dum daemonum sordes colis,
 Morbo laboras regio.
 Hi, quos superbus despicias, 265
 Quos execrandos judicas,
 Brevi ulcerosos exuent
 Artus, et incolumes erunt,
 Cùm, carne corruptissima
 Tandem soluti ac liberi, 270
 Pulcherrimo vitae statu
 In arce lucebunt Patris:
 Non sordidati, aut debiles,
 Sicut videntur interim;
 Sed purpurantibus stolis 275
 Clari, et coronis aureis.
 Tum si facultas suppetat,
 Coram tuis obtutibus

- Istos potentes saeculi
 Velim recensendos dari. 280
 Pannis videres obsitos,
 Et muculentis naribus,
 Mentum salivis uvidum,
 Lipposque palpebra putri.
 Peccante nil est tetrius, 285
 Nil tam leprosum aut putridum:
 Cruda est cicatrix criminum,
 Oletque ut antrum tartari.
 Animabus inversa vice
 Corrupta forma infligitur, 290
 Quas pulcher aspectus prius
 In corpore oblectaverat.
 En ergo nummos aureos,
 Quos proxime sponderam,
 Quos nec favillis obruat 295
 Ruina, nec fur subtrahat.
 Nunc addo gemmas nobiles,
 Ne pauperem Christum putes:
 Gemmas corusci luminis,
-
281. Terentius Heaut. 1. 3. 53. Pannis ob-
 sita, neglecta, immunda illuvie.

- Ornatur hoc templum quibus. 300
 Cernis sacratas virgines,
 Miraris intactas anus,
 Primique post damnum tori
 Ignis secundi nescias.
 Hoc est monile Ecclesiae: 305
 His illa gemmis comitur,
 Dotata sic Christo placet;
 Sic ornat altum verticem.
 Ecceum talenta suscipe,
 Ornabis urbem Romulam, 310
 Ditabis et rem principis
 Fies et ipse ditior."
 "Ridemur," exclamat fremens
 Praefectus, "ac miris modis
 Per tot figuras ludimur, 315
 Et vivit insanum caput!
 Impune tantas, furcifer,

302. "Existimo hîc etiam ipsas sacratas virgines vocari *intactas anus*, ut quae virginitatem usque ad senectutem conservaverint; tum his addi *ignis secundi* (id est secundarum nuptiarum) *nescias*." Arevalo.

- Strophas cavillo mimico
 Te nexuisse existimas,
 Dum scurra saltas fabulam? 320
 Concinna visa urbanitas
 Tractare nosmet ludicris?
 Egon' cachinnis venditus
 Acroma festivum fui?
 Adeone nulla austeritas, 325
 Censura nulla est fascibus?
 Adeon' securim publicam
 Mollis retudit lenitas?
 Dicis: Libenter oppetam:
 Votiva mors est martyri. 330
 Est ista vobis, novimus,
 Persuasionis vanitas,
 Sed non volenti impertiam,
 Praestetur ut mortis citae
 Compendiosus exitus: 335
 Perire raptim non dabo.

319. Recte *strophas nectere* dicitur. Arevalo.
 324. *Acroma* latine est auditio, sed accipitur pro festiva, jucundaque narratione, et interdum pro homine qui eam recitat. Arevalo.

Vitam tenebo, et differam
 Poenis morarum jugibus,
 Et mors inextricabilis
 Longos dolores protrahet. 340

Prunas tepentes sternite,
 Ne fervor ignitus nimis
 Os contumacis occupet,
 Et cordis intret abdita. 345

Vapor senescens langueat,
 Qui fusus afflatu levi
 Tormenta sensim temperet
 Semustulati corporis. 345

Bene est, quod ipse ex omnibus
 Mysteriarches incidit: 350

337. S. Augustinus tract. XXVII. in Ioann.
 de S. Laurentio: *Non occisus est cito, sed cru-*
ciatus in igne; diu vivere permissus est: immo
non diu vivere permissus est, sed tarde mori
compulsus.

350. "Mysteriarches dicitur, quia primus
 et princeps erat diaconorum, quibus cura in-
 cumbebat erudiendi fideles de mysteriis fidei."
 Arevalo.

Hic solus exemplum dabit,
 Quid mox timere debeant.
 Conscende constratum rogam;
 Decumbe digno lectulo:
 Tunc, si libebit, disputa, 355
 Nil esse Vulcanum meum."
 Haec fante praefecto, truces
 Hic inde tortores parant
 Nudare amictu martyrem,
 Vincire membra, et tendere. 360

Illi os decore splenduit,
 Fulgorque circumfusus est.
 Talem revertens legifer
 De monte vultum detulit,
 Judaea quem plebs, aureo 365
 Bove inquinata et decolor,
 Expavit, et faciem retro
 Detorsit impatiens Dei;
 Talemque et ille praetulit
 Oris corusci gloriam 370

363 et sequent. Exod. XXXIV, 29 et se-
 quent.